

• A.03 – 04 Risico

Een risico is de kans dat een ongewenst effect optreedt. Kort gezegd:

RISICO = EFFECT X KANS.

Bij het bepalen van de risico's bij het werk wordt eerst gekeken naar de mogelijke nadelige effecten en daarna naar de kans, dat zich dat effect zou kunnen voordoen.

Risicobronnen op het werk zijn:

- **Het soort werk.** De telefoon aannemen is doorgaans veiliger dan een taxi besturen;
- **Kennis en vakbekwaamheid.** Een volleerd monteur loopt bij dezelfde werkzaamheden minder risico's, dan een leerling-monteur;
- **De werkplek.** In een besloten ruimte zijn meer gevaren, dan in een kantoorruimte.
- **Het welzijn.** Iemand die goed in zijn vel zit, heeft een betere motivatie en concentratie, dan iemand met persoonlijke problemen of een te hoge werkdruk;
- **De mentaliteit.** Hoe kijkt u aan tegen veiligheid op het werk? Te voorzichtig en overal beren op de weg zien, maakt onzeker. Machogedrag maakt overmoedig. Gezond verstand gebruiken en respect voor uzelf en de ander, is een houding die bijdraagt tot meer veiligheid.

1. Aanpak van risico's: preventie.

Preventie betekent het voorkomen van onveilige situaties en onveilige handelingen. Een onveilige situatie is een situatie waarin gewerkt wordt zonder dat aan de voorwaarden voor veilig werken is voldaan. Een ontbrekende of geblokkeerde vluchtweg, geen- of onvoldoende verlichting, niet opgeruimde werkvloeren en apparatuur of machines zonder (voldoende) beveiligingen zijn voorbeelden van onveilige situaties. Een onveilige situatie kan dus ook bestaan als er even niemand aan het werk is; het gevaar schuilt vooral in de omstandigheden of de omgeving. Onveilige situaties moeten altijd worden gemeld en aangepakt, bij voorkeur door de oorzaak weg te nemen. Een voorbeeld: als een elektrische handcirkelzaag buiten ligt en het begint te regenen (gevaar voor elektrische schok!), zal de netstekker moeten worden losgemaakt en moet de machine naar een droge plaats worden gebracht. Als de oorzaak niet of niet direct kan worden weggenomen, moet het gevaar worden beveiligd of afgeschermd. Dat kan bijvoorbeeld door een hek te plaatsen bij een kuil of sleuf, die is gegraven om een leiding aan te brengen. Voor sommige gevaren die niet zijn weg te nemen of af te schermen, moet worden gewaarschuwd of er moeten anderen worden ingeschakeld om het gevaar op te heffen.

Een onveilige handeling houdt in dat er iets op een onveilige manier wordt gedaan, de handeling wordt niet volgens de veiligheidsvoorschriften uitgevoerd en kan tot een ongeval leiden. Ook van

onveilige handelingen zijn veel voorbeelden, maar om ze te kunnen zien (leidinggevende!) moet wel precies op het moment van het handelen worden gekeken.

Voorbeelden:

- het niet gebruiken van een voorgeschreven persoonlijk beschermingsmiddel: even iets afslijpen zonder de veiligheidsbril op te hebben;
- het buiten werking stellen van beveiligingen: verwijderen van een veiligheidskap of vastzetten van een schakelaar of drukknop;
- het onjuiste gebruik van gereedschap: verblik openwippen met een scherpe beitel;
- het werken zonder werkvergunning daar waar dat wet verplicht is, is ook een voorbeeld van een onveilige handeling.

Ook het gebruiken van kapot gereedschap of het onjuist verplaatsen van een last zijn voorbeelden van onveilige handelingen die helaas nog te vaak voorkomen. Bij het zien van een onveilige handeling moet actie worden ondernomen: het moet worden gemeld aan de hiërarchische leidinggevende (de directe chef) en natuurlijk moet de onveilige handeling direct worden gestopt.

2. Preventie hiërarchie

Uit het bovenstaande valt af te leiden wat het begrip preventie precies inhoudt. Het betekent het voorkomen dat het risico toeneemt en het nemen van maatregelen om het risico te verminderen. Het is het voorkomen van het optreden van ongevallen, gezondheidsschade of milieuschade. Preventiemaatregelen worden volgens een bepaalde volgorde genomen. Die voorkeursvolgorde staat in de Arbo -wetgeving:

- Als eerste moet worden geprobeerd brongerichte maatregelen te nemen: gevaar moet worden uitgeschakeld of voorkomen, de oorzaak ervan moet worden weggenomen of er moet een andere, veilige werkmethode worden gekozen.
- Als tweede moet een risico worden beperkt of verminderd: het aanbrengen van collectieve beschermingen en beveiligingen en het kiezen voor geschikte werkmethoden en arbeidsmiddelen valt hieronder. Het is het afschermen van het gevaar, het scheiden van de werknemer van de gevarenbron. Dit wordt gedaan als de eerste preventiemaatregel (aan de bron) niet kan of onvoldoende resultaat oplevert.
- Als derde (als er nog risico's blijven bestaan): persoonlijke beschermingsmiddelen toepassen.

Dus de PBM 's worden als laatste redmiddel toegepast

Bij het werken volgens de bovenstaande volgorde worden begeleidende of organisatorische maatregelen genomen.

Voorbeelden van begeleidende maatregelen zijn:

- het geven van instructie, informatie en opleiding;
- het signaleren, waarschuwen en etiketteren;
- het beperken van de blootstelling in duur (uren), in frequentie (aantal malen per dag dat 'blootstelling' aan het gevaar plaatsvindt), intensiteit (de 'hoeveelheid' gevaar) en het aantal personen dat aan het gevaar wordt blootgesteld.

De laatste, het beperken van de blootstelling, is goed te realiseren, door een veilige en doordachte planning van het werk, zodat werknemers veilig werken. Het is in dat geval een zogenaamde 'organisatorische' maatregel. Via goed en veilig organiseren doet men aan preventie.

3. Risicobeheersing en beleid

Bedrijven moeten op een structurele en georganiseerde manier werken aan beheersing van de risico's. Dat wordt wel een risico beheersbeleid genoemd. Het betekent een goede planning van preventie en van de uitvoering van het beleid inzake welzijn en veiligheid.

Ieder bedrijf is verplicht een zogenaamde Risico -Inventarisatie en Evaluatie (**RI&E**) te hebben. Een RI&E is een lijst van alle gevaren waar het bedrijf mee te maken heeft, met een **Plan van Aanpak** waarin staat wat eraan gedaan gaat worden. Om een RI&E te maken moeten achtereenvolgens:

- de gevaren worden geïdentificeerd (herkend en benoemd);
- de risico's worden geïnventariseerd (op een rijtje gezet, voor alle taken en activiteiten);
- deze risico's worden geëvalueerd (nader worden bestudeerd en de ernst moet ingeschat).

De RI&E neemt een voorname plaats in, in het risicobeheerssysteem van een bedrijf. Onderdelen van het risicobeheerssysteem zijn:

- het plannen van het beleid (toe te passen methodes, taakverdeling);
- het uitvoeren van het beleid;
- het evalueren en bijsturen van het beleid;
- het uitvoeren van de RI&E;
- het uitwerken van het beleid: (her)beoordelen van doelstellingen en vaststellen van de beschikbare middelen.

Risicobeheersing is nooit 'klaar'. Het is een voortdurend doorlopen van het cirkeltje van plannen, uitvoeren, evalueren en weer opnieuw plannen van de verbeteringsacties. Een werkgever kan dat alleen goed doen in nauwe samenwerking en overleg met de werknemers. Leidinggevendenden zullen hierin een belangrijke rol hebben.

Samenvatting.

Een ongeval is een ongewenste gebeurtenis met letsel of schade als gevolg. Een bijna -ongeval leidt net niet tot letsel of schade, maar moet net als een ongeval worden gemeld, bij de leidinggevende. Ongeval oorzaken zijn onveilige handelingen of onveilige situaties. Er moeten altijd direct maatregelen worden genomen. Dit om herhaling te voorkomen.

Slachtoffers moeten worden begeleid naar de medische dienst. Risicotheorieën helpen bij het bepalen van het beleid (actiepunten voor directie en voor operationeel leidinggevend). De ongevallenpiramide vestigt de aandacht op de veelheid aan minder ernstige voorvallen vergeleken met een enkel zeer ernstig ongeval. De oorzaak en gevolgenreeks onderscheidt de opeenvolgende fasen 'achtergrond', 'menselijk falen', 'onveilige (substandaard) handelingen en -situaties (condities)', 'ongeval' en 'letsel en/of schade' (AMOOL). De reeks benadrukt de noodzaak van beleid op de verschillende niveaus. Achterliggende oorzaken van substandaard handelingen of -condities zijn persoonsgebonden factoren (kennis, ervaring, motivatie en aandacht) en taakfactoren (leiding/toezicht, werkmethode, tijd en onderhoudstoestand of beschikbaarheid van juist gereedschap en machines. Ongevallen preventie richt zich op de aspecten 'mens' (= kennis, vaardigheid gedrag), organisatie' (= werkmethoden, toezicht), 'omgeving' (= inrichting en omgevingsbelasting) of 'techniek' (CE, onderhoud, ergonomie), kortweg MOOT. Snel ongevallen onderzoek ter plaatse, met schetsen, documenten, interviews en monsters moet leiden tot een eindrapport met feiten, analyse en aanbevelingen. Er wordt verder een **actieplan** gemaakt om herhaling te voorkomen.

Risico = Kans maal Effect. Wie geen risico loopt, kan geen ongeval krijgen. Daarom moeten we eerst proberen risico's te vermijden. Dat lukt niet altijd, dus moeten er maatregelen worden genomen om bewust om te gaan met aanvaardbare risico's. Dat is veiligheid. Ongevallen kunnen we voorkomen door na te gaan hoe ze ontstaan. De domino -theorie van Heinrich en Lateiner maakt dat duidelijk. Door onveilige handelingen en situaties aan te pakken, kunnen er veel ongevallen, worden voorkomen. Als er toch een ongeval gebeurt, moet er zo snel mogelijk en op de juiste manier worden gehandeld en het ongeval worden gemeld. Uit onderzoek en registratie van ongevallen kan er lering worden getrokken voor de toekomst.